

AUTOMOBILIZMO TERMINIJA PRANCŪZŲ KALBA

Veslav Kuranovič

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva
El. paštas ukk@vgtu.lt

Straipsnyje nagrinėjama automobilizmo terminija prancūzų kalba. Norima išsiaiškinti užsienio kalbos svarbą šiandieniniame gyvenime. Be užsienio kalbos sunku orientuotis kasdienybėje, ji yra tarsi raktas į geresnį pasaulį, kuris mums atveria duris į ateitį. Nepažinsi žmogaus ir jo kultūros, jei nežinosi kalbos. Kalba – vienas svarbiausių komunikacijos įrankių. Automobilizmo terminijos prancūzų kalba mokoma jaunuomenė turi tik bendrinės kalbos žinių. Dėstytojo pareiga supažindinti jaunuomenę su šia kalba, paaiškinti studentams, kokią vietą užima užsienio kalba šiandienos gyvenime, pabrėžti jos svarbą. Taip pat dėstytojo pareiga pristatyti mokymo tikslus, techniką, metodus, uždavinius ir problemas, kurias jie kels mokslo metų pradžioje ir metų gale, kada pamatys, ar tikslas buvo pasiektas, ar ne. Labai svarbu yra turėti tikslą, kuris būtų pagrįstas uždaviniais ir problemomis, nes tikslas – tai mūsų kelrodis, kuris mus lydi per ištikus mokslo metus ir neduoda nukrypti nuo mokslo kelio.

Reikšminiai žodžiai: kalbiniai gebėjimai, pedagoginės psichologijos vaidmuo moksle, bendrinė prancūzų kalba, profesinė prancūzų kalba, žodynas, straipsniai, mokslinės knygos, automobilizmo terminijos prancūzų kalba raida.

doi: 10.3846/coactivity.2010.15

Įvadas

Kaip mes suprantame „mokyti automobilizmo terminijos prancūzų kalba“, kokia pirma mintis šauna į galvą? Išgirdę šiuos žodžius, pradėdami mąstyti apie įvairius automobilizmo techninius terminus prancūzų kalba, naujus žodžius, kurie atvers naujas galimybes geriau pažinti automobilio pasaulį, taip pat įvairius straipsnius, knygas, kurie padės geriau suvokti specialybės prancūzų kalba esmę. Vienas iš svarbiausių dalykų prieš ruošiant mokslo kursą, kuriam reikia skirti nemažai laiko, tinkamai ruošiant mokymo programą, yra tas, kad reikėtų sau, kaip pedagogui, užduoti klausimą: ko ir kaip mokyti, kad mokslas ir žinios būtų naudingos bei efektyvios? Ne mažiau svarbu, kad jos turėtų ilgalaikę vertę ir pasitarnautų ateičiai. Mokomės ne vienai dienai, o visam gyvenimui. Viskas priklauso nuo to, kokiomis

pedagoginėmis ir psichologinėmis priemonėmis bei idėjomis vadovausimės, dirbdami bendram labui. Kiekvienas iš mūsų esame pedagogas ir psichologas, gerai matome studentų poreikius bei lūkesčius. Tie jauni žmonės, kurie atėjo į universitetą semtis patirties ir įgyti žinių, yra mūsų ateitis, todėl turime nelikti jiems abejingi ir visada suteikti reikiamą pagalbą. Dėstytojas skatina atskleisti, kas juose yra geriausia (Gage, Berliner 1992: 13). Kaip dėstyti, nusprendžiama nustatant mokomuosius tikslus ir mokymo turinį. Norint gerai suformuluoti mokymo tikslus, būtina prieš tai nustatyti individo kalbines galias, o vėliau sudaryti programą, kad mokslas sektųsi sėkmingai ir būtų pasiekta akivaizdžių rezultatų. Žinios, kurias perduoda dėstytojas savo studentams, turi būti susistemintos ir apibendrintos.

Straipsnio tikslas – automobilizmo terminijos prancūzų kalba tikslus ir aiškus dėstymas, metodų įvairovės naudojimas, siekiant bendro mokslo tikslo, sužadinti studentų smalsumą mokslui, dėstant naujausią ir naudingiausią mokslo medžiagą, pateikti studentams rekomendacijas, kaip padaryti mokymą veiksmingesnį.

Straipsnio objektas – dėstytojo ir studento bendramokslė veikla, siekiant geriausių ir naudingiausių mokymo rezultatų ir glausto mokslo ryšio.

Ruošiant mokslinį straipsnį, svarbu yra remtis literatūra. Ji yra šaltinis, iš kur semiamos žinios, be literatūros neatsakysime tiksliai į užsibrėžtus tikslus ir negausime norimo rezultato. Literatūra yra kelrodis, vedantis mus per visą mokslinį darbą ir neleidžiantis nuklysti nuo kelio. Prieš rašant mokslinį straipsnį reikia domėtis mokslinėmis problemomis, nes tai yra gyvenimo dalis, tik taip galėsime tiksliai rasti išeitį. Apžvelkime trumpai literatūrą, kuria remiantis bus bandoma atsakyti į mokslo klausimus.

Neatsakysime į jokią mokslo problemą, jei nesiorientuosime psichologijos ir pedagogikos srityse, būtent šiuose moksluose galime rasti daug atsakymų, susietų apskritai su mokslu ir jo organizavimu bei geresnių rezultatų siekimu. Labai praverčianti mokslo knyga yra „Psichologinės enciklopedija“. Joje atrasime daug atsakymų, susijusių su žmogaus mąstymu, kaip lengviau rasti dialogą su žmogumi ir išspręsti jo problemą.

Mokslas gali atskleisti, kaip geriausiu metu galima perduoti žinias. Kasdieniniame gyvenime mes visi esame mokytojai, semiamės žinių iš aplinkos ir perduodame jas kitiems. Knyga, kuria remsimės, atsakydami į mokslo klausimus, vadinasi „Specializuotos kalbos“. Būtent ši knyga paaiškina, kaip geriau dėstyti kalbą ne kalbos specialistams. Joje rasime metodiką, atspindinčią specializuotos kalbos mokymą, kaip studentams dėstyti profesinę kalbą. Tam buvo pasirinktos tokios kygos kaip „Chrestomatija individualiam skaitymui ir specialybei“ (Katalynaitė 1976), „Automobilis“ (Kryžanaus-

kaitė 1970), „Didžiausi modernaus pasaulio išradimai“, „Automobilio gamyba“. Šiomis knygomis bandoma suteikti studentams žinių apie automobilizmo terminijos prancūzų kalbą raidą. Studentai mokslo metų pradžioje mokosi bendrinės prancūzų kalbos, atnauja vidurinėje mokykloje gautas žinias. Vėliau pereinama prie profesinės kalbos. Studentai prancūziškai mokosi apie automobilio raidą, skaito įvairius straipsnius iš žurnalų ir laikraščių bei mokosi iš pačių dėstytojų sudarytų knygų. Profesinė kalba sukelia daug problemų studentams, nes jie dar nesimokė specialybės, o jau turi mokytis prancūzų profesinės kalbos. Studentai daug dirba su žodynais, ieško žodžių etimologijos, daug laiko skiria terminologijai, nes studijų metu tenka daug versti ir kiekvienas specialybės žodis yra jiems svetimas.

Automobilio prancūzų profesinės kalbos mokslas yra gana sunkus, reikalaujantis daug laiko ir pastangų.

Tiriamąjo darbo analizė

Pradėkime nuo pradžių. Ne veltui žmonės sako, kad kokia pradžia, tokia ir pabaiga. Pedagoginis darbas nėra lengvas, jis reikalauja daug protinio darbo ir ištvermės. Dažnai girdime žmones kalbant, kad nuo dėstytojo priklauso ir žinios. Auditorija, kurioje vyksta paskaita, yra tarsi per jūrą plaukiantis laivas, kurio kapitonas yra dėstytojas. Kokią kryptį jis pasirinko, taip ir plauks laivas. Dėstytojas yra studentų grupės vadovas, kaip jis nukreips studentus, toks bus mokslas ir pasiekti rezultatai. Tačiau rezultatai priklauso ne vien tik nuo dėstytojo, žmonės klaidingai mąsto, kad dėstytojas yra visagalis. Rezultatai priklauso nuo dialogo, kuris užmezgamas tarp studentų ir dėstytojo. Dėstyti yra menas mokėti geriausiu būdu perduoti žinias, formuluojant aiškius tikslus, kurie virsta uždaviniais ir geriausiais ateities rezultatais. Pabandykime atsakyti į klausimą, kas yra kalba pedagoginėje srityje? Kiekvienas iš mūsų ieškos atsakymo, bet toli gražu ne kiekvienas gali teisingai atsakyti į šį klausimą. Kalba yra

pagrindinė dėstytojo darbo priemonė, ji yra sektingas pavyzdys studentams. Būtent studentai ima pavyzdį iš savo dėstytojų ir pritaiko tai savo kasdieniniame gyvenime. Pirmiausia dėstytojas turi sudominti studentus savo dėstomu dalyku, kad taptų studentams autoritetu. Dėstytojo pareiga – plėtoti studentų protines galias, skatinti juos mąstyti, analizuoti, užsibrežti tikslus. Kad būtų pasiekta tam tikrų tikslų, reikia nustatyti uždavinius, kurie priartins mus prie laukiamo rezultato. Nepamirškime, kad dėstytojo kalba veikia studentų kalbą, mąstymą, asmenybę ir lūkesčius. Būtent universitetas formuoja žmogaus asmenybę. Mokslui pagrindą suteikia mokykla, o universitetas stengiasi padaryti iš jo tam tikros srities specialistą. Prancūzų profesinė kalba yra privalomas dalykas universitete visiems pirmakursiams. Moksleiviai, baigę vidurinę mokyklą ir įstoję į universitetą, jau pirmaisiais mokslo metais turi mokytis prancūzų profesinės kalbos. Studentai tik antraisiais ar trečiaisiais mokslo metais pradeda mokytis specialybės. Jie dar nesusipažinę su specialybės dalykais, jau pirmaisiais studijų metais turi klausyti paskaitų prancūzų kalba apie jų specialybę. Tikėkimės, kad studentai nepamirš užsienio kalbos iki universiteto baigimo ir užsienio kalbos žinios jiems pasitarnaus darbe. Įsidarbinę po universiteto studentai suras senus užrašus ir prisimins, ko jų mokė dėstytojas pirmaisiais mokslo metais. Pirmajame kurse yra dėstoma bendrinė prancūzų kalba ir automobilizmo terminija prancūzų kalba. Ižangai dėstoma bendrinė prancūzų kalba, kad studentai galėtų prisiminti vidurinėje mokykloje gautas žinias ir jomis vadovautis, sprendami įvairias užduotis, skaitydami straipsnius ir bendraudami su dėstytoju. Per paskaitas lavinama šnekamoji ir rašytinė kalba, dėstytojas daug dėmesio skiria gramatikai, įvairių laikų kartojimui, nes be gramatikos studentai negalės taisyklingai kalbėti ir rašyti. Per paskaitas nagrinėjama daug įvairiausių su naujovėmis susietų temų, praplečiamas studentų žodynas. Kiekvienai paskaitai jie turi išmokti daug naujų žodžių. Kai studentai pažengia į priekį, tada jau pereinama prie specialybės kalbos. Per automobilizmo ter-

minijos prancūzų kalba paskaitas yra dėstoma medžiaga, glaudžiai susieta su studijuojama specialybe. Studentai mokosi specialybės terminų, kiekvieną paskaitą praplečia savo akiratį automobilizmo terminijos prancūzų kalba srityje. Daug dirbama su specialybės temomis, tokiomis kaip automobilio raida, automobilio dalys, vidaus degimo variklis ir jo dalių sąveika, automobilio ekologija, automobilio gedimai, automobilio dinamika, automobilio elektronika, automobilio valdymo įrenginiai ir sistemos, transporto priemonių gamyba, važiuoklės ir jų sąveika su keliu, automobilio diagnostika, skysčių mechanika, techninė termodinamika. Studentai dar papildomai skaito apie automobilius ir daro pristatymą per paskaitas. Jie daug dirba su žodynu, nes susiduria su daugybe nežinomų žodžių. Dėstytojas stengiasi per prancūzų bendrinę kalbą supažindinti studentus su automobilizmo terminija prancūzų kalba. Jei dėstytojas būtų pradėjęs iš karto dėstyti automobilizmo terminiją prancūzų kalba, tai studentams būtų sunku įsijungti į naują medžiagą ir suprasti dėstomą kursą. Kursas labai sunkus. Dėstyti reikia nuosekliai ir atsižvelgti į tai, ar studentai yra pajėgūs įsiliesti į naują programą. Mokymo kelias turi būti pagrįstas išsamia dalyko modulio programa, siekiant bendro tikslo. Pedagoginis darbas nėra lengvas, o be to, atsakingas. Mes dirbame ne su technika, o su žmonėmis, formuojame žmonių protą, vaizduotę ir plečiame jų intelekto akiratį. Kiekvienas į universitetą įstojęs studentas tikisi gauti trokštamų žinių ir panaudoti jas ateičiai, dėstytojo pareiga yra jam padėti. Automobilizmo terminijos prancūzų kalba kursas yra platus ir gana sudėtingas. Dėstytojas kurso pradžioje turi būtinai atsižvelgti į studentų filologinius gebėjimus. Visgi VGTU yra techninės pakraipos universitetas, ten įstoja žmonės stiprūs tikslųjų mokslų srityse, o filologijos srityje dažniausiai būna labai silpni. Tačiau programa yra taip sudaryta, kad pirmaisiais mokslo metais kiekvienas studentas turi vienerius metus mokytis užsienio kalbos.

Dėstytojas, suderinęs programą su studentų gebėjimais, pradeda dėstyti automobilizmo ter-

miniją prancūzų kalba. Prieš dėstant kursą, labai svarbu yra supažindinti studentus su mokymo tikslais, technika, metodais. Būtent tai jiems padės savarankiškai suprasti dalyką ir geriau įsisąmoninti naujas žinias. Svarbiausia, kad gavę žinių universitete automobilizmo terminijos prancūzų kalba srityje, jie gebės pritaikyti tas žinias darbe pagal paskirtį. Pažvelkime atidžiau į automobilizmo terminiją prancūzų kalba, būtent, kokiomis mokslo mintimis dėstytojas bando sudominti pirmakursius ir įdiegti jiems smalsumo visiems mokslo metams, kad jie pradėtų jau dabar labiau domėtis savo specialybe kalbos aspektu ir ateityje trokštų vis naujų žinių šioje srityje. Visų pirma atsakykime sau į klausimą, kaip atsirado žodis „automobilis“, kokia yra jo grynoji etimologija? Žodis „automobilis“ yra kilęs iš antikos, jis sudarytas iš 2 žodžių *autos* ir *mobilis*. *Autos* žodis yra graikų kalbos, kuris reiškia *pats*, o *mobilis* yra lotynų kalbos žodis, kuris reiškia *judamas*. Žodis „automobilis“ verčiamas taip: nebėginė mašina, turinti 4 ar daugiau ratų, varoma vidaus degimo variklio ar elektros variklio, naudojama kroviniams bei keleiviams vežti (Messadié 1989: 56). Viena šio žodžio pusė yra jau mirusios lotynų kalbos, rašytinę kalbą galima dažniau sutikti nei žodinę, bet iš jos išsivystė italų kalba. Italų, kaip ir prancūzų, kalba yra iš tos pačios romanų šeimos. Dirbant su studentais, per automobilizmo terminijos prancūzų kalba paskaitas dažnai gilinamasi į žodį „automobilis“, kodėl būtent šio žodžio viena pusė priklauso romanų šeimai, kai tuo tarpu ir prancūzų kalba priklauso tai pačiai romanų šeimai.

Daug dirbama savarankiškai, būtent tai ir skatina susisteminti žinias ir siekti geresnių rezultatų. Kai dėstytojas viską pasako, tada nėra stimulo daryti kažką savarankiškai. Kalbos neįmanoma išmokyti be pastangų. Daug laiko reikia skirti savarankiškam darbui, tik taip galima įgyti kalbinių žinių. Aptarkime plačiau, kaip studentai išmoka automobilizmo terminijos prancūzų kalba, kas jiems tarnauja, kad įgytų trokštamų žinių. Studentai mokslo metu dirba įvairiomis specialybės temomis, daug laiko praleidžia prie žodyno, aiškindamiesi nežino-

mus žodžius, kurių pasitaiko labai daug. Net patys gambiausi ir stipriausi studentai vargsta, o ką jau kalbėti apie silpnesnius, kurie turi sunkumų mokydami kalbos ir neturi tvirtų kalbos pagrindų. Studentai dirba su įvairiomis mokslinėmis knygomis, stengiasi išvengti jose kalbos ir specialybės santykį. Būtent mokslinės knygos ir moksliniai straipsniai sukelia daug problemų moksle. Kad jų išvengtų, studentai turi daug laiko skirti žodyno studijoms, be žodyno kalbos mokslas yra neįmanomas. Straipsniuose ir knygose pasitaiko daug archaizmų, kurie kadaise buvo vartojami perteikti žinioms iš praeitų amžių.

Automobilizmo terminija prancūzų kalba nėra nauja disciplina universitete. Jei atidžiau pažvelgsime į Prancūzijos istoriją, tai pastebėsime, kad automobilio mokslo raida jau XIX a. padarė pirmuosius savo žingsnius. Žodynas turi labai daug privalumų, padeda dirbti savarankiškai, ieškant atsakymų į visus iškilusius klausimus. Kalbant apie specialybės kalbos žodynus, nereikia pamiršti, kad jų yra gana daug ir įvairių automobilio sričių. Dažnai studentai naudoja dviejų ar trijų kalbų žodyną, kai negali kažkokio žodžio surasti viename žodyne. Žodynų pasirinkimas yra labai didelis, jei kalbama apie automobilio detales, automobilio mechaniką, automobilio dinamiką, automobilio ekologiją. Kur kas lengviau surasti norimą medžiagą, kai po ranka yra gausybė mokslo priemonių. Vienas populiariausių automobilizmo srities prancūzų kalba žodynų yra „Dictionnaire de la machine – outil“ (Lerat 1995: 61). Būtent šiame žodyne randama daug naudingos informacijos specialybės kalbos mokslui, tokios kaip eskizai, apibrėžtys, techninės pastabos, detalūs aprašymai, sąvokų ryšiai ir kt. Žodžiai neatsiranda iš vėjo, egzistuoja tam tikras pagrindas jiems atsirasti. Būtent kalbotyra, arba vadinamoji modernioji lingvistika, stengiasi aprašyti nežinomus žodžius ir jų prigimtį. Palankios sąlygos formuoti kalbai yra ten, kur egzistuoja tradicijos (Messadié 1989: 56).

Prancūzų kalba turėjo didelę įtaką mokslo raidai. Didžiulė graikų ir romėnų įtaka lyginamosioms kalboms, sinchroniniams ir istori-

niams aprašymams, plačioms teorijoms, kurios nuo pat senųjų laikų tyrinėja kalbas. Ruošiantis mokslui, kur bus dėstoma automobilizmo terminija prancūzų kalba, reikėtų iš anksto panagrinėti lingvistinę teoriją... Grįžkime prie terminologijos ir pažvelkime, kokios yra jos ištakos ir kaip ji susiformavo iki mūsų dienų. Terminologija, kaip disciplina, buvo apibūdinta 1087 m. per ISO, kaip specialybės kalbose naudojamas sąvokų ir terminų mokslas, o 1990 m. ši mokslo šaka pasaulyje labai suklestėjo. ISO nustatė, kad savokos nepriklauso vien tik individualioms kalboms, o terminai yra sąvokų pavadinimai (Lerat 1995: 16).

Lingvistika vartoja terminologiją ir kitus lingvistinius ženklus, kad būtų išvengta dviprasmybės komunikacijos srityje (Lerat 1995: 17). Sąvokos yra rišliai susietos su tam tikros šalies kalbininkais ir jų kultūromis (Lerat 1995: 19). Sudarant terminologinius žodynus, atsiveria gana platus problemų akiratis, nes terminologinių žodynų sudarymas ir mokslinis darbas reikalauja daug ištvermės ir pastangų. Sudarant terminologinį mokslo žodyną automobilizmo terminijai prancūzų kalba, atsižvelgiama į tarptautinių ir senų žodžių vertimą, reikalingą dokumentams rinkti, tam tikrą tos srities žinių indėlį, lingvistinę struktūrą.

Daug mokslininkų prisidėjo prie terminologijos kūrimo. Paimkime, pavyzdžiui, mokslininko Benveniste žodžius: „Les arbres ne doivent pas masquer la forêt“ (Lerat 1995: 39). Jei pabandytume išversti šiuos žodžius, gautume mintį, kad medžiai neturi slėpti miško. Šiais žodžiais mokslininkas norėjo paaiškinti, kad laikui bėgant vis daugėja ir daugėja naujų žodžių, bet vis dėlto yra pagrindiniai kalbos vienetai, kurie visada tarnaus ir niekas jų nepakeis. Jei pažvelgtume į terminologiją iš lingvistinės pusės, tai ji atrodytų kaip sąvokų visuma, pabrėžianti specializuotą žinių sritį. Žodyno vienetų pavidalas yra lingvistinis. Kaip žodžiai arba žodžių grupės jie netgi galėtų ir nebūti lingvistiniai, bet svetimos kalbos pavyzdžiai abėcėlės santykiu. Lingvistikos bendras tikslas yra žodžius pavadinti, o ne izoliuoti. Automobilizmo terminija prancūzų kalba neapsiriboja vien tik terminologija, ji yra

turtinga ir simbolių, lentelių. Mokslinės terminologijos ypač gausu gamtos, tiksliuosiuose ir aplinkos moksluose. Terminologijos veiklos ir išeities taškas yra tiesiogiai susijęs su pramonine plėtra. Istorija ir geografinė šioje srityje vaidina svarbų vaidmenį. Taigi nėra atsitiktinumas, kad pirmoji Europos normų organizacija atsirado 1901 m. Anglijoje. Terminologinės normos buvo konsultuojamos su vokiškomis ir skandinaviškomis normomis nuo pat pradžių, kai tik prasidėjo automobilio technikos plėtra. Pirmieji terminologiniai žodynai, pasirodę Prancūzijoje 1975 m., buvo pramonės srities, bet juose irgi vyravo automobilistika.

Automobilizmo terminiją prancūzų kalba studijuojantiems studentams tenka versti daug žodžių, ir tai sudaro jiems sunkumų. Reikia gerai mokėti versti bendrinę kalbą, kad gerai sektųsi versti profesinę. Vertimas yra gana sudėtingas dalykas, net gabiausi studentai dažnai nepajėgia išversti profesinės kalbos sakinio. Kad gerai išverstų sakinį, jie privalo po ranką turėti tos srities žodyną. Studentai daug dirba namuose savarankiškai, o dėstytojas yra jiems kaip kelrodis, lydintis juos per visą mokymą ir visada teikias mokslinę pagalbą. Jei grįžtume į praeitį, tai galėtume pažvelgti, kaip anksčiau formavosi vertimas, kuris tarnauja mums iki šiandien. Akivaizdu, kad kalbų mokslui daug nuveikė Čekoslovakijos funkcinė mokykla, kuri ypač pabrėžė glaudų ryšį tarp specializuotos kalbos ir specializuoto teksto. Čekoslovakijos mokslininkas Kocourekas išskyrė įvairių tekstų tipų, kurie prasiskverbė į mūsų civilizaciją: vadovėlis, disertacija, knyga, straipsnis, žodynas, pranešimas, kontraktas, katalogas, bibliografija, monografija. Tekstuose dažnai sutinkamos morfemos, fonemos, grafemos, logogramos. Norėdami geriau pažinti literatūrą ir nuodugniai ją išstudijuoti, turime visada gilintis į žodžio sandarą, kas joje atspindima. Vertimuose, nerandant ieškomo žodžio esmės, visada reikia pažvelgti giliau, iš ko jis susideda ir kur slypi jo vertimo užuomazga. Toks fundamentalus mokslas kaip vertimas yra apibūdinamas labai paprastai – tai mokslas žodžio struktūros bei galimo jos kaitaliojimo ir klasių, tarp kurių jie

pasiskirsto pagal kalbas. Labai dažnai vertimas sukelia daug komunikacinių, kartais – pažintinių ir kultūrinių problemų. Studentai, dirbdami su įvairiais automobilizmo terminijos prancūzų kalba mokslo straipsniais, dažnai aptinka įvairių ženklų, simbolių, diagramų, skolinių. Jiems tai kelia sunkumų suprasti vieną ar kitą sakinį, kuriame pasitaiko nežinomų dalykų. Dirbdami savarankiškai namuose, kai nėra arti dėstytojo, jie turi pasikliauti tik žodynu, kuris gali padėti išspręsti sunkią užduotį. Pasitaiko studijų metu, kad studentai turi savarankiškai apdoroti vieną ar kitą simbolį, gilindamiesi į to žodžio etimologiją ar terminologiją. Pabandykime išsamiau panagrinėti, kas vis dėlto yra simboliai kalboje.

Kalba – žodinė ar rašytinė ženklų sistema, glaustai susijusi su istorija. Automobilizmo terminija prancūzų kalba tai nėra kokia nors kalbos rūšis arba tarmė. Dažnas kalboje vartojamas žodis yra „*technolecte*“; daugelis mano, kad tas žodis yra prancūzų kalbos, bet, deja, taip nėra, tai iš kitos kalbos skolinys. Amžiams bėgant, tas žodis prilipo prie prancūzų kalbos. Daugelis mano, kad šis žodis – tikras prancūzų kalbos žodis, tačiau jis yra skolinys. Taip pat yra daugybė ir kitų skolinių (pvz., *abs*, *carter*).

Filologinė kalba yra ženklų sistema, tai mums parodo anksčiau apžvelgti pavyzdžiai. Kalba yra ženklų sistema, rišliai susijusi su šalies kultūra arba istorija. Paskaitų metu yra analizuojamos pačios aktualiausios automobilizmo terminijai prancūzų kalba temos. Jų pasirinkimas visada yra grindžiamas mokslo tiesomis. Pastaruoju metu mums daug nerimo kelia globalinės pasaulio problemos. Viena iš šių problemų – ženklų sistema. Automobilizmo terminijos prancūzų kalba mokymas yra neišvengiamas, neanalizuojant transporto problemų. Studentai, besimokantys automobilizmo terminijos prancūzų kalba, daug domisi įvairia į programą neįeinančia literatūra. Pagrindinė rodyklė, siekiant gerai suprasti situaciją, – būtina pažvelgti į kalbos gelmę. Panagrinėkime šio kurso vieną temą, kuri vadinasi transporto ekologija. Būtent čia pasitarnaus kalba, kaip ženklų sistema.

Studentai, skaitydami tekstą, susidūrė būtent su šiais ženklais:

- CO₂ (*gaz carbonique*);
- CO (*monoxyde de carbon*);
- HC (*hydro carbures*);
- NO (*oxyde d'azote*).

Taigi, analizuodami duslintuvo ir variklio darbą, pastebime, kad į gamtą patenka daug kenksmingųjų medžiagų. Šios medžiagos gadina mūsų sveikatą ir teršia aplinką. Todėl mūsų gyvybei gresia didelis pavojus. Transporto inžinerijos studentai, studijuojantys automobilį kaip visumą, ieško būdų, kaip išvengti grėsmės gyvybei.

Studentai, studijuojantys automobilizmo terminiją prancūzų kalba, nagrinėja ženklų sistemą. Efektyviam darbui reikalingi techniniai terminologiniai žodiniai. Jie padeda atskleisti, ką tas ar kitas ženklas nori mums pranešti, perspėti ar gal net pamokyti. Ieškant norimo žodžio ir nerandant jo žodyne, reikia visada turėti po ranka kitus žodynus. Dažnai būna taip, kad šis žodis nėra tos kalbos žodis, bet yra skolinys, todėl mums niekada nepavyks atsakyti į iškilusį klausimą, pasitelkus tik vieną žodyną.

Jei pažvelgsime truputį giliau į šią ženklų kalbą, pastebėsime, kad būtent šie ženklai nepriklauso prancūzų kalbai, o yra skolinti iš kitos kalbos. Jie buvo sukurti Vokietijoje, būtent vokiečiai buvo pranašesni šioje srityje. Vokietija yra cheminių elementų lopšys. Tai būtent jai turime dėkoti, kad sukūrė kalbą, vadinamąją ženklų sistemą. Kad tinkamai išspręstume šį galvosūkį ir surastume, ką reiškia būtent šie ženklai, mums reikalingas kelių kalbų techninės srities žodynas.

Mokomės ne vienai dienai, o visam gyvenimui. Studentams studijų metu yra aiškinama žodyno specifika ir naudojimosi technika, kad studentai, baigę universitetą ir įsidarbinę pagal specialybę, gebėtų spręsti įvairias užduotis, imtis atsakingų darbų, pasitelkę teorines žinias ir gebėjimus, parodytų, ko juos išmokė dėstytojas.

Automobilizmo terminijos prancūzų kalba kursas nėra didelis, tam skiriama mažai

laiko. Šiandien, sumodernėjus gyvenimui, be kalbos žinių tikrai yra sunku. Užsienio kalbų žodžiai labai skverbiasi į mūsų gimtąją kalbą, dažnai pasitaiko, kad lietuviškas žodis yra pakeičiamas anglišku arba prancūzišku žodžiu. Nežinantiems kalbos tai sukelia suvokimo ir kalbėjimo sunkumų. Žmogus jaučiasi tada pilnavertis, kai gali save realizuoti bet kurioje situacijoje.

Automobilizmo terminijos prancūzų kalba dėstytojas stengiasi kuo labiau sudominti studentus kalba, kurią įvairiais metodais stengiasi jiems dėstyti. Dažnai dėstytojas aiškina studentams, kokia yra prancūzų kalbos svarba šiandieniniame gyvenime ir ko jie gali pasiekti ją išmokę. Dėstytojas visada pateikia geriausius metodus ir mokslo techniką, kad žinios pasiektų studentus, netgi ir tuos, kurie nėra sudominti kalba, o daugiau domisi automobilio specialybe. Geras mokslo dialogas tarp studento ir dėstytojo yra puikiausias žinių indėlis studento labui.

Trumpai apžvelkime medžiagą, dėstomą šiam kursui. Studentai yra supažindinami su naujovėmis tos šalies, kurios kalbos mokosi. Dėstytojas specialiai parenka tokius tekstus, kad studentai galėtų visapusiškai lavintis. Prancūzija gerai visiems žinoma kaip kraštas, daug nuveikęs automobilizmo srityje.

Be abejo, kiekvienas žino apie garo mašiną, elektrinę mašiną, benzininę ir dyzelinę variklius bei apie 3 didvyrius, kurių vardais buvo pavadinti 3 garsių markių automobiliai. Louis Renault 1899 m. išrado greičių dėžę, Citroen – pirmąją mašiną su varomaisiais priekiniais ratais, Peugeot – dyzelinę variklį lengvosios mašinoms. Būtent šie 3 didvyriai nusipelnė visuomenei.

Kad susidarytume bendrąjį vaizdą apie automobilio prancūzų profesinę raidą, trumpai peržvelkime per paskaitas dėstomą medžiagą.

En témoigne le développement du moteur à explosion: mis au point à Paris en 1860 par un mécanicien, Etienne Lenoir, financé par un homme d'affaires français, le moteur à explosion n'est opérationnel pour les véhicules qu'en 1876, lorsque à Cologne, deux inventeurs allemands, Nicolas Otto et Gotlieb Daimler, mettent au

point le moteur à quatre temps en appliquant la théorie du cycle à quatre temps du Français Beau de Rochas (Messadie 1989 : 19).

C'est à la France que revient la première production d'une voiture à vapeur : l'Obéissante, créée par Améée Bollée, fait ses premiers tours de roue au Mans, en 1873. Ce secteur est significatif à l'échelon international jusque vers 1910. De même, à partir des années 1880, la France est l'un des acteurs de la naissance du véhicule électrique. Près d'un siècle plus tard, les deux constructeurs français Peugeot Citroen et Renault seront à nouveau présents sur ce terrain pionnier, en partenariat avec des entreprises d'autres branches.

En 1899, le jeune Louis Renault crée une boîte de vitesses avec prise directe, qui a amélioré la souplesse de la conduite et donc le confort des trajets.

En 1934, Citroen est le premier non pas à produire un véhicule à traction avant – il y avait eu des pionniers français, anglais, allemands, américains –, mais à en fabriquer un en grande série. La conversion de Renault à ce procédé en 1959–1961 a entraîné celle des Japonais puis de la majorité des autres constructeurs pour cette même raison.

Dès les années 1920, Peugeot a été le seul constructeur français à croire aux possibilités du moteur Diesel pour des voitures légères. Les recherches ont été longues et coûteuses, l'apprentissage de cette technologie a été réalisé grâce à des licences allemandes puis anglaises, mais Peugeot a fini par maîtriser un type de moteur remarquable en raison de son économie de consommation, sa robustesse et sa longévité, et par l'exporter malgré l'intensité de la concurrence internationale.

En 1954, Citroen, longtemps champion de l'innovation de rupture en matière de procédés, augmente le confort des trajets en concevant pour la DS, son modèle révolutionnaire, lance en 1955, la suspension hydropneumatique. Inventé par Paul Magès, elle conjugue souplesse et la vivacité et, par le contrôle du roulis, accroît la sécurité.

En 1970, sur un autre nouveau modèle, la SM, Citroen introduit la direction asservie. Grâce encore une fois à l'hydraulique à haute pression,

le volant revient automatiquement au point milieu, quelle que soit la vitesse. Cetapogée du romantisme technologique de Citroen ne parvient cependant pas à sauver la marque d'un affaiblissement commercial qui va la precipiter dans les bras de Peugeot (Messadié 1989: 109).

Išvados

Apibendrinant reikėtų pabrėžti, kad, ruošiant programą automobilizmo terminijos prancūzų kalba mokslo sričiai, visų pirmiausia reikėtų sudaryti programą, iškelti joje uždavinius bei tikslus ir tik tada pritaikyti ją studentų gebėjimams. Mokslas turi būti tikslus, aiškus ir sklandus, siekiant gauti gerų rezultatų iš bendro dėstytojo ir studento darbo. Dėstytojas turėtų ieškoti naujesnių žinių ir darbo metodų efektyvesniam mokslui.

Taip pat dėstytojas privalo gerai išmanyti savo dalyką, metodologija jam turėtų pasitar-

nauti kaip įrankis mokslui tobulinti. Darbas su žodynais studijų metu turi didelį indėlį veiksmingam mokslui.

Literatūra

Feretti, M. 1981. Naissance d'une auto. Paris: Hachette.

Gage, N. L.; Berliner, D. C. 1992. *Pedagoginė psichologija*. Boston: Houghton Mifflin.

Katalynaitė, R. 1976. *Chrestomatija individualiam skaitymui ir specialybei*. Vilnius: VISI rotaprintas.
Kaufmann, P. 1993. *Eléments pour une encyclopedie de la psychanalyse*. Paris: Bordas.

Kryžanuskaitė, A. 1970. *Automobile*. Vilnius: VISI rotaprintas.

Messadié, G. 1989. *Les grandes inventions du monde moderne*. Nancy: Bordas.

Lerat, P. 1995. *Les langues spécialisées*. Paris: Presses universitaires de France.

FRENCH PROFESSIONAL CAR LANGUAGE

Veslav Kuranovič

In this scientific article is presented french professional car language, also it is analysed a problem of teaching professional language at the technical university. It is presented lot of methods which help student to acquire language skills and also it is presented importance of dialog between student and teacher. Psychology and pedagogy are 2 sciences strong related in teacher's work.

Keywords: french language, car language, dialog, relation, methods, discipline, vocabulary, psychology, pedagogy.

Įteikta 2010 01 19; priimta 2010 02 18